

Til
Medietilsynet
innspill@medietilsynet.no

Høring – innspill til styrings signaler for mediestøtteordningene

Norsk Redaktørforening (NR) er en landsomfattende sammenslutning av redaktører i alle typer medier. Vi har for øyeblikket rundt 820 medlemmer. Ytringsfrihet, informasjonsfrihet og redaksjonell uavhengighet er blant våre viktigste arbeidsområder.

Vi viser til Medietilsynets invitasjon til å komme med innspill til den rapporten tilsynet skal levere til Kulturdepartementet i november i år.

1. Generelt om mediemangfold og mediestøtte

Norge har et unikt mediemangfold når det kommer til seriøse, redaktørstyrte medier, både geografisk, tematisk og når det gjelder formater og formidling. Vi skårer høyt på alle målinger både når det gjelder bruk av nyhets- og aktualitetsmedier, betalingsvilje for nyheter og tillit til de samme mediene. Norsk mediepolitikk har vært en suksess, blant annet takket være kloke mediepolitikere, med stor forståelse for og innsikt i uavhengige nyhets- og aktualitetsmediers betydning som demokratiets infrastruktur.

Som både Medietilsynet, departementet og alle mediepolitikere er klar over, har denne infrastrukturen imidlertid blitt sterkt utfordret de siste årene, både i brukermarkedet og annonsemarkedet. Selv om de norske, redaktørstyrte mediene har ligget langt fremme når det kommer til å få publikum og betalende abonnenter over på digitale plattformer, sliter mange med å nå ut til den yngste delen av befolkningen.

Selv om store deler av publikum, også de betalende abonnentene, har konvertert inn i den digitale distribusjonen, har konverteringen like fullt medført store rystelser i medieøkonomien, ikke minst for

de mediene som er avhengige av annonseinntekter. Store inntekter er forsvunnet til særlig de internasjonale tek-plattformene; aktører som ikke bidrar med verken journalistikk eller andre innholdselementer som kan være med på å oppfylle et samfunnsoppdrag.

Alt dette har – i et lite mediemarked som det norske – ytterligere anskueliggjort behovet for robuste og forutsigbare rammevilkår.

Parallelt med utfordringer knyttet til bruker- og annonsemarkedet, opplever vi i tillegg utfordringer knyttet til desinformasjon, forsøk på utenlandsk påvirkning gjennom fordekte operasjoner, og generelt forsøk på å svekke liberale demokratier hvor tillit er den viktigste kapitalen. I møte med disse utfordringene blir de redaktørstyrte mediene stadig viktigere, noe som også er anerkjent og adressert i en rekke sentrale utredninger den siste tiden, blant annet stortingsmeldingen om totalberedskap og Nasjonal sikkerhetsstrategi.

Både når det gjelder utviklingen i medienes økonomiske rammevilkår og når det gjelder utdypning av innholdet i de nevnte utredningene, viser vi til innspill fra Mediebedriftenes Landsforening (MBL).

Også kulturminister Lubna Jaffery selv var inne på dette i sin redegjørelse om ytringsfrihet og mediepolitikk til Stortinget 19. november 2024:

«Regjeringens strategi for å styrke motstandskraften mot desinformasjon er den første i sitt slag, men den vil bygge videre på det vi vet fungerer. Å sørge for at mediene kan levere på sitt samfunnsoppdrag også i fremtiden, er avgjørende. (...) Vil de redaktørstyrte mediene ha en bærekraftig forretningsmodell i de nærmeste årene?»

Mediestøtten har i hovedsak fulgt to hovedspor:

- Direkte støtte, gjennom produksjonstilskudd, distribusjonsstøtte, innovasjonsstøtte osv. I mange år har produksjonstilskuddet reelt sett blitt svekket. De siste årene har det vært justert for pris- og lønnsvekst, men uten noen reell styrking av ordningen. En isolert sett positiv utvikling i retning av at flere medier tilfredsstiller kravene til å bli omfattet av ordningen, har reelt sett ført til en svekkelse av ordningen for de mediene som allerede var omfattet. Innovasjonsstøtten har vært viktig, men er svært beskjeden.
- Indirekte støtte gjennom fritak for merverdiavgift. Dette er strengt tatt en støtte til *kjøperen* av redaksjonelle nyhetstjenester, ved at man slipper å betale en avgift, men fungerer selvsagt som en betydelig fordel for de medier som er avhengige av å selge abonnementer eller enkeltutgaver. Momsfritaket har historisk vært viktig for å at norske medier har oppnådd høyes salgstall. Utvidelsen til også å gjelde elektroniske nyhetstjenester har vært avgjørende for den helt nødvendige digitale omstillingen norske medier har gjennomgått. Den delvise reverseringen av fritaket som skjedde i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2023 var et kraftig

tilbakeskritt med tanke på norske medier muligheter til å innovere og utvikle nye formidlingsformater. Dette har særlig svekket de redaktørstyrte medienes mulighet for å nå yngre mediebrukere.

2. Innspill til kommende styringssignaler

- Produksjonsstøtten må gjøres rettighetsbasert. Momsfritaket, som ikke omfattes av de direkte støtteordningene, er en objektiv, støtte som er relativt enkel å beregne. Fritaket er rettighetsstyrt, og handler ikke om å fordele en forhåndsdefinert budsjettpost. Etter vårt syn er dette den største utfordringen med dagens produksjonstilskudd. Støtteordningen er et nullsumspill. I et historisk gjennomgående statisk mediebilde, bød ikke det på de store utfordringene. I dagens langt mer dynamiske mediebilde og hvor det også er et uttrykt ønske om å stimulere til innovasjon og nyetableringer, blir et slikt nullsumspill et betydelig problem. Det innebærer at dersom en ny aktør kommer til som oppfyller de grunnleggende kriteriene for å få støtte, så vil noen andre måtte få mindre. Ikke fordi de har gjort publisistiske endringer som tilsier det, eller fordi mediets økonomi tilsier det, men rett og slett fordi det er flere som skal dele den samme kaken. Etter vårt syn er dette en kontraproduktiv måte å tildele støtte på, til en så viktig funksjon i det norske demokratiet. Vi mener derfor det i kommende periode må være en ambisjon å legge om ordningen med produksjonstilskudd til å bli en rettighetsbasert løsning. Så lenge dagens nullsumspill opprettholdes, må rammen justeres i takt med at nye aktører kommer inn under ordningen, slik at ikke de som i utgangspunktet er innenfor ordningen, blir rammet av at det kommer til nye aktører.
- Det samme prinsippet må gjøres gjeldende i forhold til innovasjons- og utviklingstilskuddet. Når ordningen utvides, ved at flere medier eller mediekategorier tas inn i ordningen, så må det tilføres midler som speiler dette, og som ikke svekker ordningen for dem som allerede er omfattet av den.
- Det må iverksettes tiltak for å sikre at fri og uavhengig journalistikk i større grad når fram til ungdom og unge voksne. Innovasjon og nytenkning er nødvendig. Samtidig må også andre tiltak vurderes, for eksempel subsidiering av tilgang til nyheter for unge brukere.
- Tilskuddsordningen for lokalkringkasting bør styrkes og endres, slik at den enkelte søker står friere til å velge hvilke produksjoner de vil satse på.
- Regjeringen må i sterkere grad legge til rette for at mediene kan satse på undersøkende og maktkritisk journalistikk. Dette er en del av mediepolitikken som ikke utøves gjennom direkte eller indirekte økonomisk støtte til mediehusene, men som stimulerer til å satse mer på den type journalistikk som alle, inkludert de politisk tillitsvalgte, sier at de vil ha mer av. Dessverre viser det seg at det er krevende å få på plass gode ordninger som gjør det lettere å utføre den vanskelige og ressurskrevende journalistikken. Et par eksempler:

- Det er over ti år siden Stortinget ba regjeringen lage en ordning med et oppdatert, digitalt og åpent aksjonærregister. Registeret er ennå ikke på plass.
- Et register over *reelle rettighetshavere*, som blant er viktig i arbeidet mot hvitvasking og terrorfinansiering, har fått en utforming helt i strid med Stortingets føringer og slik at det får liten nytte som journalistisk verktøy.
- Det vedtas stadig nye og omfattende taushetspliktbestemmelser på ulike forvaltningsområder, hvilket er en utfordring for medienes mulighet til å utføre sitt samfunnsoppdrag.
- Det er fortsatt valgfritt for forvaltningen hvorvidt man skal journalføre organinterne dokumenter.
- En reell gjennomgang og evaluering av offentleglova er ikke gjennomført, ti år etter at så skulle skjedd.

Listen kan gjøres betydelig lengre.

- Mer enn noen gang trenger norske redaksjoner tilførsel av ny kompetanse for å møte de utfordringer ny teknologi byr på. Vi ber derfor om at dåe Institutt for journalistikk og Senter for undersøkende journalistikk styrkes gjennom økte bevilgninger.
- Momsfritaket for elektroniske nyhetstjenester ble avvirket i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2023. Selv om dette ikke formelt hører inn under Kultur- og likestillingsdepartementet, og dermed strengt formelt heller ikke til styringssignalene for mediestøtten, så mener vi det er vesentlig å nevne i denne sammenhengen. Per i dag er dette kanskje det viktigste tiltaket for å gi norske mediehus best mulig vilkår for å kunne konkurrere om særlig de unges tid og oppmerksomhet. Dersom norske mediehus skal kunne innovere og utvikle tilbud som treffer et ungt publikum – og de forholder seg i stadig sterkere grad til levende bilder og lyd – så kan vi ikke leve med den type begrensninger som dagens moms-ordning gir.

Oslo, 2025-05-28

for Norsk Redaktørforening

Reidun Kjelling Nybø (sign.)
generalsekretær

Arne Jensen (sign.)
seniorrådgiver